

СИРЛИ ГАП

Суратчи: Даврон АҲМАД

ДУО ҚИЛАМАН

Кейинги пайтда одамлар ўртасидан оқибат кўтарилиди, ёшлар бетганолар бўлиб кетишган, қабиладаги гаплар тез-тез қўлогимизга чалиниб туради. Мен эса жуда ҳам умчалик эмас, мард, танги ёшлар кўп, дегим келади. Қалбимизда ўчмас из қолдирган бир воқеани баён қилсам, сиз ҳам бу фикримга қўшиласиз. Бундан бир неча йил муқаддам оиламизда ниҳоятда оғир фожеа рўй берди: эндигина 16 ёшга тўлган ўғлим Баҳромжон оламдан бевақт кўз юмди. Нурийдаямни йнглаб-йнглаб тупроққа қўйдик. Болажоним Тошкентдаги 134-мактабда ўқирди. Уни дафи этишга синфдошлари ҳам келишган эди.

Ушанда боляқиш болалар «Мустақил ҳаётга қадам қўйиб, пул топадиган бўлсак, синфдошимиз Баҳромжоннинг қабрига мрамор тош ўрнатамиз», дея ният қилишган экан. Э воҳ, улар хотира тошини қўйиш олдидан бизга хабар беришганида, ҳаяжондан ўзимни йўқотиб қўйдим. Бир томондан ярам янгиланган азамат, иккинчи томондан болагинамнинг шундай азамат дўстлари бор экан-а, деб ич-ичидан қувондим. Бу одамийликка жавобни уйда қозон осиб чиқирсам, улар «Биз ўртоғимиз хотираси олдида қарздормиз, ҳеч қандай меҳмондорчилик кўнглимизга сиймайди», деб юрагимни яна эзишди.

Баҳромжоннинг синфдошлари! Йўқ, бу етти азматни номма-ном айтмасам кўнглим тўлмайди. Улар — «Миконд» заводи ишчиси Муроджон Обидов, қурувчи Равшан Алимов, компрессор заводи ишчиси Шавкат Илёсов, Тошкент политехника олий билимгоҳи талабалари Тўйчи Эргашев, Незмат Эгамбердиев, ҳайдовчи Маъмур Раҳимов, «Малика» фабрикаси ишчиси Алижон Каттахўжаев! Баҳромжоним соғ-омон бўлганида, Сизлар каби ҳаётда ўз ўрнини топарди. Лекин на илож. Бундай олий-ҳимматликларингизга қандай жавоб қилишни билмайман. Қўлимни очиб, Сизларни дуо қиламан: илоийм, хонадонингиздан қувонч аримасин, тўйлар қилингллар, мени ҳам айтингллар, ўғлим ўрнига бориб, Сизлар билан бирга қувончай.

Ха, олам Сизлардек инсонлар билан гўзал!

Муқаррам МИРАҲМЕДОВА,
Тошкент шаҳри

ШУНАҚАСИ ҲАМ БЎЛАДИ

Ўзбекистон Болалар жамғармаси Қашқадарё бўлими ходимлари 11 октябрда, муҳбиримиз бориб бохабар этмагунча «Оила ва жамият» ҳафтанома-си чиқа бошлаганидан бохабар эканлар. Ажабланидиган жойи йўқ: Ўзбекистоннинг ўзбеклар энг кўп яшайдиган вилоятидаги бу бўлимда ишловчи ходимларнинг бирортаси ҳам жумҳуриятимиз Давлат тилини билмайди. Шўқри, вилоят аҳли бунга қараб тургани йўқ. «Оила ва жамиятга обуна бўлишда қашқадарёликлар биринчи ўринда боришмоқда. Ю. ЗИЕДОВ, Қашқадарё

Ўзбекистон Оролни асраш қўмитаси ташаббуси билан Бухоро вилоятида болалар саломатлигига бағишланган марафон бўлиб ўтди. Ушбу марафон ҳақида Ўзбекистон Болалар жамғармаси вилоят бў-

га вилоят соғлиқни сақлаш ва Болалар жамғармаси бўлимлари ҳам озми-кўпми ўз ҳиссаларини қўшдилар.

— Кейинги вақтларда қандай савобли ишларни амалга оширяп-

лимининг раиси **Абдулла МУЗАФФАРОВ** куйидагиларни сўзлаб берди:

— Бу марафон Қорақалпоғистон ва Хоразм воҳасида бошланган эди. Ниҳоят бизнинг вилоятимизда яқунланди. Марафон ўтказишда мақсад — Оролбўйи вилоятларидаги экологик шароит ва болалар саломатлигини тиклашда имкон қадар ёрдам бериш. Бунда Оролни асраш қўмитаси билан бир-

сизлар!

— Марафон муносабати билан Учқудуқ ва Томди туманларидаги ногирон болалар ва кўп болали оилаларга кийим-кечак тарқатдик. Илгарироқ вилоятнинг тўртта туманида икки ойлик ҳамширалар тайёрлаш курси очилган эди. Албатта, бу ишларни қилиш бизнинг оддий бурчимиз ҳисобланади. Шунинг учун ҳар бир қилган ишимизни гапирверсам ҳам тўғри келмас.

уҳун шундай нафақа тайинладик. Ҳозирча 10 нафар бола 50 сўм миқдордаги ушбу ёрдамдан баҳрамандлар.

Ғиждувон ва Зарафшон шаҳридаги 60 нафар мактаб-интернатда ўқиётган етим болалар номига жамғарма банкларидан ҳисоб очиб 500 дан 2000 сўмгача пул ўтказилди. Бундай савоб ишларга ўз ҳиссасини қўшаётган барча ташкилотларга раҳмат деймиз.

Ю. БОЙМАНОВ

2—БЕТГА ҚАРАНГ

ЕТТИ КУН

САРАТОН КАМАЙСИН

«Пионер Востока» рўзномаси болалар ижодий кўргазмасини уюштирган эди. Ундан тушган 500 сўм жумҳурият безлихасталиклар марказининг болалар бўлими ҳисобига ўтказилди.

БИСМИЛЛАХИР РОҲМАНИР РОҲИМ!

● Қаршидаги «Насаф» нашриёти Абдулла Ориповнинг «Бобо ва набира» китобини чоп этди. Болаларга бағишланган бу китобча нашриётнинг илк маҳсулотидир.

● Нукусда биринчи қорақалпоқ кўғирчоқ театри иш бошлади.

● ТошДУ жуғрофия факультети талабалари билан «Оила ва жамият» ходимларининг учрашуви бўлди. Бу — ҳафталигимиз аҳлининг ўз мухлислари билан ўтказган биринчи юзма-юз мулоқоти.

МАЗЗА ҚИЛАМИЗ

● Сездингизми, ойнаи жаҳонимиз яна Россия ТВсининг кўрсатувларини намойиш эта бошлади. Айтишларича, Ўзбекистон ТВсининг фаолиятини ҳам яхшилаш чоралари кўрилмоқда. Демак, ўзбекча программаларни ҳам бемалол томоша қиладиган бўламиз.

ШҮР ЭЛНИНГ ШҮРВАСИ

Сирдарёда заҳарли химикатлар миқдори, ҳатто қиш ойларида ҳам 50—100 ПДК (концентрациянинг охириги чегараси) бўлади. Бу шўрвага одатдагидан 3-4 баравар кўп туз ташлаб ичиш билан баравар, деб ёзади «Правда Востока».

АХЛАТ ҲАМ ҚИММАТЛАШДИ

Пойтахтимизнинг Юнусобод даҳасидаги кўп қаватли уйларнинг эшигида шундай эълон пайдо бўлди: «Ҳурматли фуқаролар! Хонадонлардан чиққан ахлатларни ташиб кетиш хизмати ҳаққи ошди. Ҳисоб-китобни қайтадан қилинг».

ЖАНОБЛАР!

Жумҳуриятимиз Буюк Британия, Швеция ва Саудия Арабистони билан Ўзбекистондан ишчи кучларини экспорт қилиш ҳақида музокаралар бошлади. Тил ўрганишга киришинг.

САВОБ

● Узим танимаган йигитга ўн сўм қарз берган эдим. У ҳам келиб қарзини узиб кетди.

Ўрол ЖУРАЕВ, ишчи
Ангрэн шаҳри

● Бугун бир савоб иш қилдим, тўғри, бировнинг юкини кўтаришганим йўқ. Бировни чоҳдан ҳам чиқариб олмадим. Лекин савоб иш қилдим, деб ўйлайман. Сабаби, ўзим ва атрофимдаги кўпгина кишиларнинг «Оила ва жамият»га обуна бўлишига эришдим.

Қобил ЭЦМАМАТОВ, шифокор
Чироқчи тумани

● 29 сентябрь куни Маданият институтининг сайрғоҳида «болалар байрами» ўтказилди. Шундай савобли ишларни амалга оширишда бевосита кўмакчи бў-

лаётган Ўзбекистон Болалар жамғармасига кўпчилик ота-оналар номидан раҳмат деймиз.

В. ВОРОБЬЕВА

● Тошкентдан Жиззах автобусига чиқдим. Ярим соат ўтгач, бола кўтарган аёл чиқди. Унга Жиззахга етганимизча жойимни бердим.

Д. ЮНУСОВА
Тошкент шаҳри

● Ишдан кеч қайтаётгандим, бир аёл адашиб юрган экан, мендан ёрдам сўради. У кишига йўл курсатиб қўйдим. Қайтишимда эса мени бошқа бир аёл кузатиб қўйди. Тунда адашиб кетибман.

Б. СУЛТОНОВА
Жиззах вилояти

«АДАШИБ КЕТИБМАН»

Тўлқин ХАЙИТ,
«Оила ва жамият»
масъул котиби

ЎША КУН ЯҚИН...

Бугунимиз. Момоқалдирокдан кейинги баҳор кунларини эслатади: ёрдам сўраётганлар кўзкориндек бирдан кўпайди, лоф бўлсам, ҳозир ҳар бир жамғармада кўплаб ҳисоб варақалари очилган. Юзлаб ногиронлар, «бели бушашиб қолган» қорхоналар, силласи қуриётган ташкилотлар савобталаб, саҳий кишиларнинг мададига, марҳаматига кўз тикиб турибди. Жодуланган эканимиз, пойдевори мўрт империя адоий-тамом бўлган, ҳамма камбағалга айланиб қолди...

Айрим Жамғармаларга умуман пул тушмай қўйганини эшитялмиз. Ҳайрон қарларли жойи йўқ. Оч киши аввал ўзини тўйғазини ўйлайди. Халқимизнинг жонига балли. Қаддини оғир юлқар бўкиб қўйган бўлсада, оҳ-воҳ қилаётгани йўқ. Болачақаси учун елиб-югуриб юрибди. Яна бир нарса кўнгилни тўлдирди: дўпг тор келиб қўйналган пайтларда ҳам «бир майзани қирқ бўлиб еган» бу халқ болажонлигини унутмаган. Керак бўлса, бола учун жонини берган, оғиздагини олиб унга тутган. Шунинг учун бўлса керак, бугунги ёшларимизнинг, аксарияти киндик қони тўкилган ерин муқаддас билишади. Қишлоқларимиз қариган-қартайган, касал-манд, ночор кишиларнинг қўлида қолиб кетмаганидан хурсандимиз. Бу ҳол юз берганда, бугун биздек ночор ва хароб халқ бўлмадик.

Нуроний отахонлар бир гапни кўп такрорлашади: «Беш кунлик дунёда яхшилик қил, бандасидан қайтмас, худодан қайтади». Шундай кишилар борки, мана шу «беш кунлик» қийинчилик ботқоқларидан сизу бизнинг мададимиз, ёрдамимиз сиз чиқиб кетолмайдилар. Айниқса, болалар, болажонлар!

Шерзод Шарипов!

Гўдакнинг оқ қон касаллигига йўлиққанлигини эшитиб, даставвал бу «хира пашша» унга қаердан юқа қолдикин, деб ўйладим. Наҳотки, Чернобыль иллати шу ерларгача етиб келган бўлса? Бошқа бир хавотир — ўзимизда радиактив камми, деган шубҳа юрагимни тирис ўтди. Чунки бу касаллик фақат радиациядан нурланиш орқали келиб чиқиши мумкин!

Болангиз касал, дейишса, ҳар қандай ота-онанинг жони қақшайди: ёлғиз фарзанди касалликка чалинган йигитнинг икки ойда қоқ суякка айланганини кўрганман; кизчасининг сариқ бўлганини эшитиб, ўзини йўқотиб қўйган онанинг гапни, сўлини нигоҳи ҳамон кўз ўнгимда; икки яшар неварасидан қон олдира туриб килриқларига изтиробли ёш кўнган бувини ҳали-ҳали эслаймаман.

Иван Грознийдек даҳшатли шох ўғлини уриб ўлдирганида, бизга юртдош, элдош бўлган Бобур Мирзо ўлим тўшағида ётган фарзанди Хумоюн учун жонини беришга тайёр турган.

Шундай халқимиз, бу юртнинг номини еган, сувини ичганлар боласини ҳеч қачон хор қилиб қўймайди.

Шерзоджон бизнинг кўмагимизга, ёрдамимизга муҳтож экан, кўмаклашайлик, чунки бу қийинчиликларнинг умри қисқадир. Бундай пайтларда тор ўйлаган ютқазди, кенг ўйлаган ютади, эртага пушаймон қилмайди. Шерзоджон учун, унинг соғайиб кетиши учун ҳаракатлар аллақачон бошланиб кетган. Вобент акционерлик тижорат банкда унинг учун ҳисоб варақаси очилганига анча бўлди. Рақами 000711909. Саҳийлар қараб туришига йўқ. Бола учун, бир гўдак учун ҳимматларини, қўлдан келган ёрдамларини аямаяптилар.

Шерзоджон Шарипов асли Бухорои шарифнинг Вобент туманидан. Икки ярим йилдириқ, юртдан олисда, Минскининг 1-клиник касалхонасида даволанмоқда. Яхшилар бор экан, яхшилик ҳам ёр бўлади. Шундай кун келадики, дўстларининг шод қичириқлари ҳавони тўлқинлантиради: «Шерзод келибди! Шерзод келибди!»

Ота-онанинг ўксик кўнглидаги гам музлари эриб битади, кўз пардаларидаги изтироб туманлари тарқаб кетади.

Чунки... чунки оқ қон касаллигининг «қушандаси» бор экан.

Яхши ният — ярим давлат.

Уша куннинг келиши яқин бўлсин, илоий!

ЭЗГУ ИШ

Бир беморниқига бориб, дори-дармон қилиб, уйдагиларга маслаҳатни бериб, кетаётсам, хонадон соҳиби елкамдан тутди:

— Шу бобой жуда жонга тегди. Анчадан бери касал. Бунинг устига ҳеч тили тийилмайди. Уғил-қизларимни ҳам уришиб, тергагани-тергаган. Илтимос, дўхтир, ҳалиги тезлатадиган дорингиздан...

Бошимдан қайноқ сув қуйилгандек бўлди. Тоқат қиллолмадим. Лекин босиқлик билан, бизнинг тиббиётда бундай йўл йўқлигини, ҳатто душман ва жиноятчиларни ҳам даволашга бурчли эканимизни айтдим. «Ҳаммамиз қарисак шундай асабий бўлиб қоламиз. Уларни тушунишимиз керак. Сиз ҳам эртага шу куйга тушиб қолманг, ахир фарзандларингиз бор-а!»— дедим. Афсус, бундай нонқур фарзандларни ер кўтариб юрганига ҳам ҳайрон бўламан.

Худога шукр келинг, болам, танангиздаги оғриқ ҳам худонинг меҳрибонлигидан, дер эдилар, бир танишим. Қани эди, менинг ҳам отам ҳозир қариллик гаштини суриб юрган бўлса, бошимда таёқ синдирса ҳам рози эдим...

Барибир, ота назари, доноларимиз айтмоқчи, тошни ҳам кесар эмиш. Ота назаридан қолмайлик. Ҳамиша уларнинг яхши дуоларини олиб, униб-ўсайлик. Яхши оталаримиз, уларнинг эзгу ишлари баъзи ёмон одамлар соясида қолиб кетмасин. Мен бугун отам руҳига дуо қиляман. Отаси бор дўстларим! Отангизнинг дуосини олинг!..

Неъмат ОРИФ,
шифокор

Ҳордиқ

Суратчи: Жумабой ҚОЗОҚ

ШҮРО ОЛТИНИНГ СИРИ

ХАНУЗ СИЕСИЙ МУАММО
БУЛИБ ҚОЛЯПТИ,— деб ёзади «Известия» рўзномаси.

— Жуда оз одам билладик, Иттифоқда ишлаб чиқариладиган олтиннинг асосий қисми на Екутистонга, на Колимага, ёхуд на Красноярск ўлкасига, балки Урта Осиёга, АЙНАН, ЎЗБЕКИСТОНГА тўғри келади. ЗАРАФШОН шаҳри яқинида қазиб олинаётган олтин юқорида қайд этилган учала коннинг умумий кўрсаткичидан ҳам ортиқини ташкил этади (рақамлар тили билан айтсак 60 ФОИЗ). Шуниси қизиқки, бу конлардан олтиндан ҳам кўра, кўпроқ уран қазиб олинади. Бу фактлар кўплаб экспертларнинг ким кимни боқаятганини ҳақидаги сийқа тасавурларини ўзгаришига мажбур қилар, балки. Балки...

БУНИ ҚОБИЛИЯТ ДЕСА БҮЛАДИ

Англиялик физик Кельвин 10 ёшида талаба бўлган эди. Савелий Косенко ҳам ундан қолишмади.

2 ёшида ўқишни ўрганиб олганди, уч ёшида мисол-масалаларни бемаъл еча бошлади. 5 яшарлигида Жюль Верннинг барча асарларини ўқиб чиқди. 7 ёшида эса «кўл-бола» нибилармон темир-танда режалар тузишга киришди. Мактабга борган йили бирданга бешинчи синфгача имтихон топширди.

У бунга қандай эришди?

Мутахассислиги бўйича режа шунос-математик бўлган онаси Елена Бо-

рисовна Савелийнинг табиатан туғма истеъдоди борлигини билгач, барча юмушларини йиғштириб қўйиб, унинг тарбияси билан машғул бўлди, деб ёзади «Семья».

ОЕҚСИЗ ЙИГИТ

Америконинг Небраски шаҳрида яшовчи Рожер Чертернинг чопишини турли ўйинлардаги иштирокини ва кураш тўғрисида кўриб, икки оёғи йўқ эканлигига ишонмайсиз.

Ўзининг айтишича, икки оёғидан ажрагач, хатто ўзини ўлдирмоқчи бўлган. Аммо яшашга бўлган муҳаббат бу қора ниятдан устун келган. Куйма оёқлар ясаш маркази ходимлари унинг буюртмасини жуда сифатли бажаришган, деб хабар беради Бўлгориянинг «Орбита» ҳафталиги

Ажаб дунё

МУЗҚАЙМОҚ ЎРНИГА «ЖИГУЛИ»

«Винницкая правда» рўзномасининг хабар беришича, Елтуш тажриба-селекционерлик станцияси сотувчиси Н. Зарегкина ўғли Ленадан жуда ҳам миннатдор. Лена шу пайтгача, мактабда аъло бахоларда ўқиб, ўзининг «беш»лари билан уни хурсанд этиб турган. Яқинда эса мактабга кета туриб бувисидан олган пулга «спринт» спорт лотереясини сотиб олган ва «Жигули» энгил машинаси ютган. Шундай қилиб, 13 рақам Лена учун бахтли келган. Чунки у бу йил 13 ёшга тўлди.

УЙЛАНИШ ШАРТИ ҲАҚИДА

Эй, азиз фарзандим Абу Толиб ҳазрати панд-насихатлари туфайли, атрофинидаги туриш-турмуш, кишилар ва уларнинг фазилатлари ҳақида билгингча тасаввурга эга бўлдинг. Дўст-ёр ва ғанимлар, киши учун зарур хислатлар тўғрисида маънилар сандиғи ихтиёрингда.

Олдинда энг катта вазифа — бу ҳам бўлса, ота-онанинг эзгу тилагини — меванг неъматидан баҳраманд бўлишдек бахтга муяссар э! Яратганининг марҳамати шу қадар кенг ва беқийсдир-ки, табиатдаги бор мавжудотга насл қолдириш имкониятини берган. Лекин, бу имконият башар учун алоҳида масъулият ва орият билан берилган, ҳаётинг шамчироғининг ўчмаслигига фатво берган.

Расулиллоҳ Аллоҳга ҳамду сано айтганларидан сўнг айтдилар: Ешлик жинниликдан бир қисмдир. Боланинг кўнглига уч, аёлнинг кўнглиги икки, балоғатга етган йигитнинг кўнглига бир шайтон ошён қурган. Айниқса, мана шул бир шайтоннинг авасвасидан кўрк.

Уйланиш маслаҳатини солган ота-онанг йўриғига юрсанг, асло хато қилмаёсан. Илло аларнинг ҳаёт тажрибалари сенинг ёшиндан ўн чандон беқийсдир.

Ривоят:

Бир уста-дурадгор йигит устози билан вилоятлардан бирида, ноибнинг ҳовлисиде ишлаётган экан. Ҳукмдорнинг балоғатга етган гулдек қизи бўлиб, овозиси бутун вилоятга кетган экан. Уста йигитнинг кўнгли шу қизга тушибди. Дилидаги ошфоталик, ишни яна бир неча кунга қўзиш истаги нақшларга янада кўркам тус бермоққа ундабди. Қиз йигитнинг кўнглидагини унинг деворларга, устунларга туширган нафис суратидан англабди. Имконият топиб, иккиси дил изҳор қилибдилар.

Бино битгандан сўнг йигит устозига: — Менинг кўнглим шу ишлаган нақшларимда, чизган гулларда бир умр қолади, — дебди.

Устози унинг дилидаги, айтмоқчи бўлган гапнинг маъносини тўғри тушунибди. Лекин, сир бой бермабди: — Албатта, отангга айтурман. Сенга иккимиз оқ фотиҳа берурмиз.

— Лекин, сизчи устоз! — Кўнглинг ўқиниб қолишини асло истамайман. Акс ҳолда сенинг ҳунаринг синади.

— У ҳолда? — Яхши, отангга сўз очаман... Қизнинг онаси кўнглининг бир ерида йигитга, унинг санъатига ишқи тушган экан.

АБУ ЛАЙС АС-САМАРҚАНДИЙ

БҮСТОН УЛ-ОРИФИН

Бу ишда энди эркин тадбир қўришинг мумкин...

— Ташаккур устоз... Бироқ, бу хондонда қалбимнинг бир парчаси қолаёттир.

— Гапларингни англадим... ўғлим, сен билан бизнинг йўриғимиз бошқабошқа... Бу оила билан қариндош бўлишингга отанг рози бўлмас...

Тез орада йигит билан қиз қовушибдилар. Бир неча йил тинч-тотув турмуш қўрибдилар. Бироқ...

Уз улфатлари билан сўхбат қўриб ўтирганларида дўстларидан бири бехосдан уста йигитни бепуштлиқда айблабди, илло, йигит учун бундан ортиқ таъна бўлмайти:

«Хотинларнинг чиройлиси туғма»

ЎЗБЕК ҚИЗИ ОВРУПОЛИК КЕЛИН ЛИБОСИДА

Ривойларда ривоят бор...

Бир оилада ўғил туғилди. Ота-она бундан беҳад хурсанд. Қўн-қўшниллар қутлагани чиқишди. Улар орасида кекса киши ҳам бор эди. У ҳам барча меҳмонлар қатори ўз қутловини изҳор этди:

— Эй биродар, қиз муборақ!

Ота бунга унча эътибор бермади. «Кекса киши, адашгандир», деб ўйлади.

Орадан бир йил ўтди. Ҳалиги ўғил қўрган ота-она қизлик бўлишди. Яна одамлар қутлагани чиқдилар. Шунда ота, одамлар орасида яна ҳалиги «янгилишган» мўйсафидни учратди.

— Ўғил муборақ, биродар! — деди мўйсафид.

Ота энди ҳайрон бўлди. Мўйсафиднинг янгилишмаганини, билъақс, билиб сўзлаганини сездди.

— Бобо, мен сизни тушунмадим. Бу нима деганингиз? — сўради ота.

— Йиллар ўтсин, ўзинг тушуниб оласан, — деди мўйсафид.

Дарҳақиқат, йиллар ўтиб, ота ўғлини уйлантирди, қизини кувёга берди, яъни икки ўғилли, икки қизли бўлди...

Оилада фарзанд дунёга келди. Ўғил. Демак, қизли — келинли ҳам бўлишди. Энг асосийси, янги бир оилага пойдевор қўйилди. Шу кундан бошлаб, ота-она ўз оиласи деворини тиклаб бориш баробарида яна бир пойдеворни уришга киришдилар.

Иби Синонинг ҳузурига ёш эр-хотин кириб келибди.

— Муҳтарам табиб, — гап бошлабди эр. — Олти ойлик фарзандимиз бор. Айтинг-чи, унинг тарбиясига қачондан бошлаб киришасан бўлади?

— Афсус, — дебди доно табиб. — Олти ой кечикисизлар-а.

Мен ҳикоя қилаётган оилада эса, ота-она фарзанд тарбиясига кечикишмади. Туғилгандан гоҳ эътибор, гоҳ эътиборсизлик билан болани тарбиялай бошлашди. Аслида эътиборсизлик ҳам тарбия. Йиллар ўтди. Бола улғайди. Ота-она тинимсиз бу пойдеворга гўнч қилиб бордилар. Инсонда тажассум топган энг мўъжиз туйғулардан бири — хотира, бола онгда ҳам кўнин толди.

Бир кун эр ва хотин (аслида ота-она) нимадандир келишмай қолдилар. Эр сў-

кинди, хотин қарғанди. Ота қўл кўтарди, она шاپалоқ еди — бир-ғишт қолипдан кўчди, бу воқеани бола кузатиб турган эди, хотирасига ўрнашди. Кўнган ғишт ўрнига бошқа ғишт қўйилди. Қийиш, «Хотинларни уриб туриш керак экан-да», — ўйлади бола.

Кунлар ўткинчи, ўтар эди. Шу кунларнинг бирида, яна бир ҳол юз берди. Бола ота-онаси билан тушлик қилиб ўтирар экан, кўшни хотин гуруч сўраб чи-

қўшни гуруччи олиб чиқиб кетди. Бола хурсанд эди.

— Ула, бола бўлмай, — койинди она. — Сендан биров сўраганимиди?..

— Ахир, кеча ош ҳам қилганимиз йўқ, — гўлдиради севинчидан асар ҳам қолмаган бола.

— Вой-вой, ҳали ўз онангни ёлғончи-га чиқариб қўясан, сен тиррачча, — она жаҳл билан боланинг кифтига шапатиларди.

ПОЙДЕВОР

қиб қолди. Қарзга. — Вой, кўшничон, гуручимиз қолмаган, — сохта ачиниш тўғуси билан гапирди она. — Кечагина ош қилиб қўйгандик.

— Ойи халтада бор, — гўё онасининг эсига солганидан хурсанд чиқибди юборди бола.

Она тараддузда қолди. Юзлари қизарди. Лекин дарров ўзини тутти олди.

— Ҳа-я, яна бир халтада бўлиши керак. Кўрай-чи.

Уҳ, яна бир ғишт... Яна бир ғишт қийиш қўйилди. Бола рост гапирганига пушаймон еди. Кўра била туриб, индамаслик пойдевор қилишга қўюлди. Энди бу қусур бола улғайиб оила қургач ҳам сақланиб қолиши мумкин. Қуш уясида қўрганни қилади. Балки, унинг фарзандларига ҳам ўтар. Кейин, фарзанднинг фарзандларига... Авлодларга давом суриб кетмасайди, бу иллат. Худо сақласин! Бола мактабга борди. Ўқитувчи унга

са-ю, туққан аёл ҳунук бўлсада, андин гўзалроқдир».

Эй фарзанд, эр кишининг жамоли анинг тилидандир.

Йигит ҳеч бир сабабсиз, баҳонасиз қаттиқ севган кишиниси бузук сўзлар билан койибди.

Фазилатли аёл эрнинг юзига тик қарамабди.

Хотин тонгда нуфузли дастурхон тайёрлаб, ҳеч гап бўлмагандек, эрини нонуштага таклиф қилабди.

Йигит оқшом қилган ишидан ҳижолат бўлибди. Аёлига ширин муомалада бўлибди.

Дардини айтиш учун устозининг эшигига борибди.

Кекса уста келиннинг фаросатига тасанно айтибди, шогирдини бироз койибди.

— Эй ўғлим, пайғамбаримиз «Аёл киши қовургадан яратилган. Агар сен қовургани тўғрилайман десанг синдирасан, мураса қилу, у билан яшан». деб каромат қилганлар. Ораларингда фарзанднинг йўқлиги, бу оллоҳ таоланинг иродаси. Иншооллоҳ nasib этса, бу тилагингга ҳам эришурсан. Рафиқанг монелик билдирмаса, отангга маъқул келган қизга уйлан. Тангри йигит кишига уч бора бахт-омад дарвозасини очур, шоёд иккинчи марта иқболинг қулиб, фарзанд кўрсанг... Лекин, севган аёлинг асло ранжимаслиги, анинг розилигини олмоғинг даркор.

Уста йигит устозининг насиҳати ила йўл тутибди, фарзандли бўлибди.

Абу Толиб ҳазратлари айтмишлар: ёмонларингиз — бўйдоқларингиздир.

Эй фарзанд, Расулиллоҳ саллоллоҳу алайҳи васаллам бандаларини етти унсурдан қайтарганлар: булар янгилиши, одам боласини бичиш, уйланмасликдан, қабр устида номоз ўқишдан... ва ҳоказо. Илло, Ҳадис ҳам, сенинг уйланишинг шартлигига гувоҳлик, кафолат берадур. Илло, яратганининг тилаги ҳам эзгу: уйланишлар, кўпайишлар, чулки мен, қиёмат кунда умматлар орасида сизларнинг кўплигингиз билан фахрланаман!

НАШРГА ТАЙЕРЛОВЧИ
Музаффар МИРЗО

АХЛОҚ

эмас, ҳов олдинги партада ўтирган семиз болага «беш» баҳо... Йўқ, яхши билгани учунмас, раиснинг ўғли бўлгани учун, қўйди. Боланинг ҳафсаласи пир бўлди. Унинг ҳали анча содда қалбиде нафрат деган мураккаб бир тушунча ҳам пайдо бўлди. Ўқитувчига, боз устига, атрофдагиларга ҳам менсимаслик, ҳурматсизлик назари билан қарашга одатланди. Бу ғишт ҳам, гарчи жойига тушган бўлса ҳам, барибир, қийиш эди...

Кўчада оғир тўрхалтани инқиллаб кўтариб кетаётган кампирга кўзи тушиб, боланинг раҳми келди. Ердан бермоқчи бўлди.

— Кимсан, ўзи, — унга ётсираб қаради кампир. — Қўяқол ўзим кўтараман...

Хуллас, кампир унинг ёрдамини рад этди. Бу билан боланинг тўғрилигига шубҳа билдирди. Бола қалбини ишонсизлик туйғуси билан тўлдирди. Ғишт қийиш, кўриб турибсиз. Энди бола ҳам ўз атрофдагиларга ишонсизлик билан муомала қилади.

Шу тахлит, бола улғайиб, йигит бўлди. Йигит бўлиб кувёлик тўнини кийди. Мана, дабдабали қилиб безалган давра тўрида, ёнида маъсум (!) келинчақ, ўтирибди. Тўйнинг таърифи шарт эмас. Фақат айтиш керакки, даврада шодон кайфият ҳукмрон. Бирма-бир овоз кучайтиргични олиб ёру дўстлар, ҳеш-ақраболар табрик сўзини айтар экан, келинчақ қизаради, кўз эса кинояли жилмаяди: «Ҳеч қайси самимий эмас, бу табрикларнинг». Кўринг! Йигит, ҳаётида энг яқин кишиларига ҳам ишонсизлик билдиряпти. Атрофдагиларга менсимгандай назар ташлаяпти. Не тонг.

Бу ўзимиз билган ўша бола ахир! Тўй... Пойдевор битди — келин ва кувёк чимилдиққа киришди. Уларни ёру-дўстлар билан бирга бир эзгу ният ҳам останага кузатиб қўйди: «Бахтли бўлинглар!»

Икита пойдевордан ахлит девор урилади, энди. Бу оила девори кулаб тушмасмикан, ишқилиб. О, азизлар!..

Ифром ИСКАНДАР

Насиба АБДУЛЛАЕВА:

БАХИЛЛАРГА РАҲМИМ КЕЛАДИ

Насиба яхши суҳбатдош. У билан суҳбатга киришар эканман, гўё аввал ҳам учрашгандек таассурот туғилди, менда. Ҳолбуки, уни илк бор кўриб турибман. Бундай одамларда кишини ўзига тортувчи «нимасдир» бор дейишади.

Хонада кичик ўғли Акбар пилдираб юрибди. Онаси билан озарбайжон тилида сўзлашади. Насибанинг ўғлига берган жавобларида, ҳаракатларида оналикнинг соф муҳаббати уфуриб туради.

— Қандай қилиб Бокуга келин бўлиб қолдингиз? (Насибанинг қайнонаси Бокуда яшайди. Катта ўғли Анвар ҳам. У мусиқа мактабининг 3-синфида тахсил оляпти экан).

Насиба кулади. Жавоб беришга иймангандай:

— Такдир-да! Пешонамга ёзилгани шу экан-да.

— Насиба, нима учун телевизорда кам кўринасиз? Янги кўшиқларингизни кам эшитамиз?

— Ҳамма шу саволни беради. Биласизми, Тошкентда яшаётган санъаткорларга шу томондан ҳавасим келади. Улар имкониятлари бор пайтларда овозларини ёздиришлари мумкин. Оилавий шароитим туфайли мен бу имкониятлардан йироқман.

Баъзида қийналиб кетаман. Телевизорда кўринмай қолдингми — сен ижод қилаётганлар сафига кириб қоласан. Қани энди тингловчилар бунинг бошқа сабаблари билан қизиқиб кўришса. Тошкентдаги санъаткорларга ташкилий масалаларга икки соат кифоя қилса, биз учун бу ойларга чўзилиши мумкин. Умуман, санъаткорга телевизорга чиққанига қараб баҳо бериш — тўғри эмас.

— Сиз онасиз. Иккита ширинтой ўғилларингиз бор. Айтинг-чи, оналик ва санъаткорликни бирга олиб бориш қийин эмасми? Е бунинг боғлиқлик томонлари ҳам борми?

— Бунинг яхши ҳам, ёмон ҳам томони бор. Иккаласи узвий бўлса — яхши. Аёл санъаткорлар учун муҳлис, ҳурмат орттириш осонликча бўлмайди. Буни она бўлган билади. Бу ҳурматлар неча ўқусиз кечалар, болаларини ойлаб кўрмаслик, она соғинчи эвазига келади. Менинг санъатим

деб эртага болаларимнинг ўқинишини истамайман. Мен саҳнадан кетганимдан кейин ҳам санъатим яшашини истамайман. Болаларим қандай бўлиб вояга етса — мен оналикни қандай бажарганлигимга баҳо берилади. Лекин лоақал болаларимнинг биттаси санъаткор бўлишини истамайман. Менинг, отасининг ишини давом эттирса дейман. Майли, у ижоддан қийналасин, ижод қийинчилиги ишининг якуни кўринганда барибир лаззат келтиради.

Фарзандларимни ижодий сафарларга чиққанимда қариндошларимникида қолдираман. Улар болаларимга қанчалик яхши қарашмасин, мени сўрашадилар. Шу туфайли, катта ўғлим боис қийналаман. У ҳар таътилда келади. Уқишига икки-уч кун қолганда кетди. Унинг келиши мен, онаси учун қувонч, кетиши — азоб. Уни истаган пайтимида кўролмайман.

— Сиз ўта шўх кўшиқларни ҳам босиқлик билан, жиддий туриб айта-сиз...

— Мен ўта жиддий бўлиб кўшиқ айтмасам керак. Жиддийликча сабаб — кўп ҳаракат қилмайман. Уйнамайман. Лекин ўйнаб кўшиқ айтувчиларга, Юлдузга ҳавасим келади. Агар мен саҳнада ўйнаб кўшиқ айтсам — бошқа одам бўлган бўламан. Уйин — руҳий ҳолатдан келиб чиқади. Кўшиқ айтаётганимда мени ўйнашга ундовчи руҳий ҳолат бўлмайди. Лекин ўзим уйнамасам ҳам кўшиғимга залдагиларни ўйнатганман. (Насиба кулади).

— Бизда, тингловчиларда бир одат бор. Ҳар йили янги-янги санъаткорларга муҳлис бўламиз. Утган йили ҳаммамнинг эътиборида бўлган санъаткор бу йил унутилиши мумкин.

— Санъаткорни «мода»дан қолган деган тушунчага қаршиман. Ахир у кийим эмас-ку, одам-ку. Агар санъатга ўз йўли, ўз овози билан кириб келса, неча йил ўтиб кетмасин унинг кўшиқларини эшитишда.

— Инсон абадийми, кўшиқми?

— Мана бу кишини доводиратадиган савол бўлди. Мен шундай деб жавоб бераман: инсон яратган кўшиқ абадийдир.

— Сиз кўшиқча шеърни қандай танлайсиз?

— Ўзимга ёққан шеърни танлай-

ман. Уни кўшиқ қилиб айтишим учун мусиқа ва шеър услубимга мос тушиши керак. Шу ҳол юз берса — менинг кўшиғим тайёр бўлади.

— Сизни ҳам болаликдан санъатга кўнгил қўйганлардан деб таърифлаш мумкинми?

— Билмадим. Болалик ва санъаткорликда боғлиқлик ҳам бор, ҳам йўқ. Боғлиқлиги — ота-онанинг айтишича, болалигимдан кўшиқни, ўйинни яхши кўрганман. Шарқ кўшиқларини соатлаб тинглашни ёқтираман. Боғлиқ бўлмаган томони — ҳеч қачон санъаткорлик менинг касбим бўлади, деб ўйламаганман. Меъморчилик ва тиббиётга қизиққанман.

— Қийналган, тушқунликча тушган пайтларингизда, болаликни кўмсаб — меъмор ёки шифокор бўлмаганлигингизга ўқиниб кетмайсизми?

— Йўқ. Сабаби, мен тушқунликча тушмайман. Бир ишни бошлаб қўлим-

Бизда ҳалигача опера ва балетга ёмон назар билан қарашади. Мен ҳақиқий операни ҳам, балетни ҳам яхши кўраман. Бизда уларнинг савияси шунчалик пастки. Чунки бизда ҳақиқий опера ва балетнинг ўзи йўқ. Шунинг учун томошабинлар у ҳақида ёмон хулосада юришади. Ҳақиқий балет ва операни кўрганда мен нафас олишга ҳам қийналаман.

— Қайси санъаткорларнинг ижоди-га қизиқиш билан қарайсиз?

— Ҳурмат учун унинг санъати билан бирга қандай инсон эканлигини ҳам билишим керак. Юлдуз Усмонованинг санъатини яхши кўраман. Лекин уни инсон сифатида билмайман. Учрашмаганман. Ҳалима Аҳмедованинг шеърларини ёқтираман. Уни бир кўриш орзумим бор. Бир шеърини кўшиқ қилиб айтганман.

— Нимадан қийналасиз? Нимани ёмон кўрасиз?

НАСИБАНИНГ ҚЎШИҒИ

дан келмадим — у ишни йиғиштириб қўйиб, болаларим билан шўғулланаман. Оналикча қайтаман. Оналик шундай бир юксак туйғу-ки, унинг олдида ҳамма нарса ожиз бўлиб туюлади. Тушқунлик, қийналишларим беҳуда бўлиб туюлади.

— Кўшиқча таърифингиз қандай?

— Кўшиқ мен учун шоир ва бастакор ифодаб берган руҳий ҳолатдир.

— Инсонда шундай ҳолат бўлади-ки, қувонганда ҳам, қайғурганда ҳам беихтиёр дилига келувчи ўз яхши кўрган кўшиғи бўлади. Яхши кўрган кўшиғингиз борми?

— «Айрилиқ» деган кўшиғим мени ана шу туйғуларга етаклайди. Шу кўшиқни яхши кўрганим учун ҳам икки йил аввал «Айрилиқ» номли пластинка чиқаздим. У — озарбайжон халқ кўшиғи.

— Сиз нимага кўпроқ озарбайжон тилида куйлайсиз?

— Бунинг оиламга боғлиқлиги йўқ. Турмушга чиққунча ҳам бу тилда кўп куйлаганман. Болалигимдан шарқ кўшиқларини ёқтираман. Ҳозир форс тилини ўрганишман.

— Оилангизда қайси миллат урф-одатларига амал қиласизлар?

— Кўпроқ озарбайжон. Бунинг сабаби маълум. Қаерга келин бўлсанг, ўша ернинг одами бўл дейишадик...

— Сиз томошабин маданиятига қандай баҳо берасиз?

— Бизда томошабин маданияти йўқ. Тўғри ҳаммаси ҳам эмас. Лекин баъзи томошабинлар санъаткорни санъаткорга қарши қўйишдан завқланишади. Менга кўп ҳолларда «Нимага Юлдузга ўхшаб ўйнаб кўшиқ айтмайсиз?» деб савол беришади. Мен бу саволга нима деб жавоб беришни билмайман. Қанчалик қийналаман. Истагим томошабин ёқтирган санъаткорининг концертига борсин. Агар концертимга менинг томошабиним келмаса, қийналиб кетаман. Майли, зал ярим бўлсин, лекин у мени тушусин. Мен яйраб улар учун куйлай. Ахир томошабиннинг ҳам диди, истақлари ҳар хил. Мен ёқтирган санъаткорни сиз ёқтирмаслигингиз мумкин. Ўзингизни ҳам, санъаткорни ҳам қийнамай, ёқтирмаган кишингизнинг концертига борманг.

— Бахилликни ёмон кўраман, ҳам бахилларга раҳим келади. Чунки у тузалмас дорд. Одамлар ўртасидаги барча ёмон хислатлар ана шу туфайли пайдо бўлади.

Халққа кўшиқларимни ўз вақтида еткази олмастимдан қийналаман. Ҳеч бўлмаса виллат марказларида сифатли фонограмма қиладиган студиялар бўлса. Шу пайтгача бирорта концертим махсус режиссёр орқали қўйилмаган. Бизда концертларни сахналаштирувчи режиссёрлар йўқ ҳиби. Менинг характеримни тушуниб, томошабинга маълум образ, услубимни еткази оладиган режиссёр концертларимни сахналаштиришини истамайман. Агар шундай режиссёр топилса хурсанд бўлардим.

— Яна бир нарсани истамайман. Томошабинлар ўз санъаткорини танлашда янглишмасин. Чунки санъаткорнинг тақдири уларнинг қўлида.

— Сиз ўзингизни ҳақиқий уйи-си деб биласизми?

— Уйда бўлганимда. Болаларимнинг иккаласи икки томонда бўлганда ундай дея олмайдим. Уйда бўлганимда ҳар хил таомлар тайёрлашни яхши кўраман. Бу менга яхши кайфият бағишлайди.

— Ҳали янги концерт программаси тайёрлаяпмиз дедингиз?

— Бу ҳозирча сир. Ўзингиз эшитасиз.

— Сизни яхшигина чевар дейишади.

— Саҳнага баъзи кўйлақларимни ўзим тикишим рост. Бу менга завқ беради.

Назаримда Насибадан барча саволларимга жавоб олдим. Лекин менинг кўнглим истаган «нимадир» йўқ эди. Бунинг нималигини анча пайт англай олмадим. Кейин билсам, бу — Насибанинг кўшиғи экан. Ахир санъаткор билан учрашиб, суҳбатлашсангу, унинг кўшиғини эшитмасанг — нимадир кам бўлаверар экан.

Насиба туҳфа этган «Айрилиқ» кўшиқлар туҳфамини (пластинкасини) тинглаб ўтирибман. Мана ўша «нимадир» — Насибанинг кўшиғи. Кўшиғинг абадий бўлсин.

Гули ЧЕҲРА,
Самарқанд

«ОИЛА ВА ЖАМИЯТ»НИНГ ОБУНА БАҲОСИ—10 СЎМ 56 ТИЙИН. ИНДЕКСИ 64654

Бош муҳаррир
Қулман ОЧИЛ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Жуманазар БЕКНАЗАРОВ
Муҳаббат ИБОДОВА
Муяссар ХАНСУР
Тўлқин ДАЙИТ
(масъул котиб).

«Семья и общество»
Издається на узбекском
языке
Бу юртма 5971
Обуна индекси 64654

● Муҳарририятга келган мақолалар машинкада ёзилган, икки ораликда олти бетдан ошмаслиги лозим.

МУАССИС:
Ўзбекистон
Болалар жам-
фармаси.

20 минг нусхада чоп
этилди.

Манзилимиз:
700029, Тошкент — 29,
Намоёншар хиебони,
1-бино.
Телефонлар:
Бош муҳаррир —
39-13-59,
бўлим — 39-43-95